

Norwegian A: language and literature – Standard level – Paper 1
Norvégien A : langue et littérature – Niveau moyen – Épreuve 1
Noruego A: lengua y literatura – Nivel medio – Prueba 1

Wednesday 4 May 2016 (afternoon)

Mercredi 4 mai 2016 (après-midi)

Miércoles 4 de mayo de 2016 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

Instructions to candidates

- The Bokmål version is followed by the Nynorsk version.
- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Choose either the Bokmål version or the Nynorsk version.
- Write an analysis on one text only.
- It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- La version en Bokmål est suivie de la version en Nynorsk.
- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Choisissez ou la version en Bokmål ou la version en Nynorsk.
- Rédigez une analyse d'un seul texte.
- Vous n'êtes pas obligé(e) de répondre directement aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le souhaitez.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- La versión en Bokmål es seguida por la versión en Nynorsk.
- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Elija la versión en Bokmål o la versión en Nynorsk.
- Escriba un análisis de un solo texto.
- No es obligatorio responder directamente a las preguntas de orientación que se incluyen, pero puede utilizarlas si lo desea.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Norwegian A: language and literature – Bokmål version

Norvégien A : langue et littérature – version en Bokmål

Noruego A: lengua y literatura – versión en Bokmål

Skriv en analyse av **en** av tekstene nedenfor. Vis sammenhengen mellom kontekst, mottakergruppe, formålet med teksten og språklige og litterære virkemidler.

Tekst 1

Lærerne må på opptaksprøve.
Det er et «tak for sist» fra Idol-generasjonen.

Auditionsamfunnet

DA JEG VAR 16 ÅR fikk jeg et brev i posten fra et filmselskap. Produsenten lurte på om jeg ville komme og prøvefilme for en spillefilm. Produsenten hadde sett et bilde av meg i avisa Sunnmørsposten, og fått det for seg at jeg ville være perfekt for rollen. Det kriblet i hele kroppen, jeg ville gjerne prøvefilme, jeg ville bli filmstjerne, jeg ville bli berømt.

Men mamma sa nei. Hun hadde lest om filmen og syntes ikke det var noen god idé, som hun sa mens hun la trykk på hvert ord, «at en 16-åring skulle gå halvnaken rundt på et svaberg». Beskrivelsen av filmen lød nemlig slik: «Handlingen er lagt til seinsommeren langs Sørlandskysten. En blond svenske stiger i land fra en liten båt, og møter en norsk tenåringsjente som er fager, pur ung og lokkende. Svensken blir etter hvert drevet fra konseptene av hennes erotiske spill.» Jeg var rasende, men hadde ikke noe annet valg enn å akseptere nederlaget. En gryende filmkarriere var lagt i grus.

SLIK FORLØP LIVET, og noen audition ble det ikke på meg, før jeg som noen og 40 år gammel akademiker har begynt å prøveforelese for diverse jobber. Og ja, selv om jeg er voksen og selv om jeg synes det er en rimelig test, kan jeg synes at det er vanskelig å forvalte et avslag. Jeg tør derfor ikke tenke hva auditionsamfunnet har gjort med barn og tenåringer som stilles ut, testes og vrakes i Idol, X-faktor, The Voice, The Hit og MGP Junior. Av og til kan du se det lille rykket i munnviken når barnet får beskjeden om at det ikke går videre. Halsen som blir tykkere og tykkere, nei, jeg skal ikke gråte på fjernsyn, jeg må vente til jeg kommer hjem.

Å IKKE KJENNE SEG GOD NOK. Å ikke klare å overbevise de voksne. Å komme hjem til skolen etter å ha dummet seg ut. På skolen testes de dessuten ytterligere: Nasjonale kunnskapsprøver, overraskende leseprøver, ukentlige powerpoint-presentasjoner foran klassen. Auditionsamfunnet trenger seg inn i alle tenkelige sektorer og arenaer der det kan få tak. Det brer seg som en sykdom og gjør menneskene konkurranseutsatte og engstelige. På Markedshøyskolen måtte en kollega av meg slutte, fordi studentene hadde gitt ham dårlige evalueringer etter første time. Du har tre kvarter på å overbevise. Nei, vent, en halvtime, nei vent – ti minutter. Det du har å si skal pitches og komprimeres. Det du ikke klarer å si på ti minutter, er ikke verdt å satse penger på.

DET SISTE TILSKUDET er altså et forslag om at elever på ungdomsskole og videregående skole skal være med på audition og bestemme hvilke lærere som skal tilsettes. Utvalgte elever skal være med på å lyse ut stillinger, lese søknader og delta i intervjuer, før læreren holder en prøvetime foran klassen. Det er vel ikke annet å vente: Dette er takk for sist fra barna våre. Vi snakker om en generasjon som er flasket opp med dommervurderinger og utstemminger. Nå er turen kommet til oss. Jeg kan ikke tenke meg noen mer uegnet til å vurdere en stilling enn en ungdom. Her går det i dagsform og ulike innskytelser, moods og svingninger, og ikke minst drivkraften om rask popularitet blant medelever. Det er bare å ta en titt på mine egne vurderingsevner som 16-åring.

ÅRET ETTER AT JEG BLE TILBUDT å

prøvefilme, ble filmen lansert. VG ga filmen terningkast én. Da var jeg 17 år og kunne lese i avisa: «Lucifer sensommer – gul og sort» er en fryktelig film. Frysende humørløs, latterlig og pretensiøs, slimete svulstig, klisjéfyllt langt over bristepunktet. En påtakelig og ondartet pedofil tendens gjør at man i tillegg blir eitrende forbannet.» Jeg kunne ikke annet enn å puste lettet ut, selv om det var under min verdighet å takke mamma. Men nå kan jeg jo si: Takk, Gud, for at det finnes voksne som bestemmer over barna når det trengs. Og la det aldri bli motsatt.

Unn Conradi Andersen, *Dagbladet Magasinet* (2015)

- Gjør greie for hva forfatteren mener med “auditionsamfunnet” og hva hun kritiserer.
- Vis hvordan språk, stil og struktur blir brukt.

Tekst 2

Generasjon Google

Skepsis må bli et eget fag i skolen, og det haster.

På en generasjon er to ting dramatisk forandret i vår informasjonshverdag: tilgjengeligheten av enorme mengder informasjon, og hvor ukritisk den kan publiseres og absorberes. I tidligere generasjoner var leksikon den ubestridte kilde til kunnskap. Leksikon hadde fasiten, og det var bare å slå opp det man lurte på. I leksikon-generasjonens tidsalder var det å søke kunnskapen viktigere enn det å være kritisk. For det som sto i leksikon var riktig – forfattet av fagfolk og kontrollert av fagfeller. I dag er Google den suverene vinneren hva informasjon angår. Men til forskjell fra leksikon taler Google med flere tunger. Google krever mer av oss; rasjonell kildekritikk, forståelse av metodikk og vitenskapelig sans. Den som bruker Google må kunne skille gull fra gråstein.

Den nye informasjonshverdagen kan skape nye vinnere og tapere, og et digitalt klasseskille. Taperne i denne jungelen av nettbasert informasjon er de som svarer på nigeriabrev og lar millionene fare. De som tror at vaksiner gir autisme og de som tror at det hersker noen som helst tvil om at klimaendringene er menneskeskapte. Disse finner sammen i lukkede diskusjonsgrupper, og googler seg raskt fram til bekræftelser på sine feilslutninger. Slik blir de enda fastere i troen.

[...]

Vinnerne er derimot de som evner å skille skitt og kanel, og objektive fakta fra subjektive meninger. For dem vil internett være et fantastisk verktøy, som legger informasjonsverdenen for sine føtter. Men det blir stadig flere i den tapende flokken. Det spiller dessverre ingen rolle for folkehelsen hvilke fantastiske gjennombrudd legevitenenskapen vil forske fram i årene som kommer, dersom almuen er mer overbevist av effekten av hvetegress, sølvsjø og magiske steiner. Mens statskanalen sender kosedokumentarer om Snåsamannen uten et eneste kritisk spørsmål underveis, vil grunnlaget for et offentlig helsevesen bli erodert bort fortere enn du kan stove placebo.

[...]

Skolesystemet har dessverre ikke tatt konsekvensene av generasjon Google inn over seg. I for stor grad lærer barna å finne informasjon, ikke å være kritisk og analyserende til den. Dagens skolesystem lever for mye i leksikon-generasjonens tidsalder. Man må helt opp på universitetsnivå før man får en grundig innføring i grunnlaget for vitenskapen, i form av ex-phil og ex-fac. I disse fagene lærer man det helt essensielle skillet mellom religion og myter på den ene siden, og vitenskap på den andre. Man lærer hvordan man kan tilegne seg ny kunnskap ved å stille naturen spørsmål. Du kan bare google det.

Det finnes riktig nok et lite lysglimt her, med NRKs Folkeopplysningen. Men temaet er tross altfor viktig til å kunne overlates til skarp konkurranse fra mer lettbeint underholdning. Prisen betaler vi allerede, på vidt forskjellige fronter. Den islamske staten rekrutterer bredt blant unge menn som ukritisk lar seg overbevise om at IS har sannheten. Et økende antall foreldre i Norge uttaler at de er negative til vaksiner – en av de største medisinske suksesshistoriene

gjennom alle tider. I Europa er den kreasjonistiske skapelsesteorien på fremmarsj og vinner terreng fra den vitenskapelig baserte evolusjonsteorien. Det er i skolevesenet slaget vil utkjempes. Forkjemperne for kreasjonismen vil ha den likestilt med evolusjonsteorien. Ja, sågar
40 Mattilsynet henviser til homøopatisk tullemedisin i sitt høringsnotat om oppdrettslaks. Det er bare å google det.

Alle har selvsagt rett til en mening om alt. Men det betyr på ingen måte at alle meninger er like mye verdt når det kommer til stykket. Selv om tusenvis av høyt utdannede forskere og klimaekspertter fra hele verden kommer til at global oppvarming er en stor menneskeskapt
45 trussel, er det litt for mange som likevel vil la seg overbevise av en drosjesjåfør fra Østfold som har kommet til en annen konklusjon.

Skepsis må bli et eget fag i skolen, og det haster. Som pensum må gjennomgå typiske logiske tankefeil, som for eksempel «b kom etter a, derfor må b skyldes a» [...], personangrepsargumentasjon og irrelevante konklusjoner. Man bør lære om spuriøse
50 sammenhenger, placeboeffekter, og utvikle intellektuelle ferdigheter nok til å skille god argumentasjon fra dårlig. [...]

Aldri må vi la våre barn eller barnebarn falle for den enkle, karismatiske retorikken til en ny Hitler. Det beste forsvaret mot en slik despotisk demagog er evnen – og viljen – til å tenke selv. Tenke rasjonelt og tenke kritisk.
55 Det er ikke bare å google det.

Sigmund Aas, *Dagsavisen* (2015)

- Vis hvordan hovedpoengene til forfatteren blir presentert i denne teksten.
- Gjør greie for hvordan forfatteren utnytter ulike litterære og språklige virkemidler for å påvirke leseren.

Norwegian A: language and literature – Nynorsk version

Norvégien A : langue et littérature – version en Nynorsk

Noruego A: lengua y literatura – versión en Nynorsk

Skriv ein analyse av **ein** av tekstane nedanfor. Vis samanhengen mellom kontekst, mottakergruppe, formålet med teksten og språklege og litterære verkemiddel.

Tekst 1

Lærerne må på opptaksprøve.
Det er et «takk for sist» fra Idol-generasjonen.

Auditionsamfunnet

DA JEG VAR 16 ÅR fikk jeg et brev i posten fra et filmselskap. Produsenten lurte på om jeg ville komme og prøvefilme for en spillefilm. Produsenten hadde sett et bilde av meg i avisa Sunnmørsposten, og fått det for seg at jeg ville være perfekt for rollen. Det kriblet i hele kroppen, jeg ville gjerne prøvefilme, jeg ville bli filmstjerne, jeg ville bli berømt.

Men mamma sa nei. Hun hadde lest om filmen og syntes ikke det var noen god idé, som hun sa mens hun la trykk på hvert ord, «at en 16-åring skulle gå halvnaken rundt på et svaberg». Beskrivelsen av filmen lød nemlig slik: «Handlingen er lagt til seinsommeren langs Sørlandskysten. En blond svenske stiger i land fra en liten båt, og møter en norsk tenåringsjente som er fager, pur ung og lokkende. Svensken blir etter hvert drevet fra konseptene av hennes erotiske spill.» Jeg var rasende, men hadde ikke noe annet valg enn å akseptere nederlaget. En gryende filmkarriere var lagt i grus.

SLIK FORLØP LIVET, og noen audition ble det ikke på meg, før jeg som noen og 40 år gammel akademiker har begynt å prøveforelese for diverse jobber. Og ja, selv om jeg er voksen og selv om jeg synes det er en rimelig test, kan jeg synes at det er vanskelig å forvalte et avslag. Jeg tør derfor ikke tenke hva auditionsamfunnet har gjort med barn og tenåringer som stilles ut, testes og vrakes i Idol, X-faktor, The Voice, The Hit og MGP Junior. Av og til kan du se det lille rykket i munnviken når barnet får beskjeden om at det ikke går videre. Halsen som blir tykkere og tykkere, nei, jeg skal ikke gråte på fjernsyn, jeg må vente til jeg kommer hjem.

Å IKKE KJENNE SEG GOD NOK. Å ikke klare å overbevise de voksne. Å komme hjem til skolen etter å ha dummet seg ut. På skolen testes de dessuten ytterligere: Nasjonale kunnskapsprøver, overraskende leseprøver, ukentlige powerpoint-presentasjoner foran klassen. Auditionsamfunnet trenger seg inn i alle tenkelige sektorer og arenaer der det kan få tak. Det brer seg som en sykdom og gjør menneskene konkurranseutsatte og engstelige. På Markedshøyskolen måtte en kollega av meg slutte, fordi studentene hadde gitt ham dårlige evalueringer etter første time. Du har tre kvarter på å overbevise. Nei, vent, en halvtime, nei vent – ti minutter. Det du har å si skal pitches og komprimeres. Det du ikke klarer å si på ti minutter, er ikke verdt å satse penger på.

DET SISTE TILSKUDET er altså et forslag om at elever på ungdomsskole og videregående skole skal være med på audition og bestemme hvilke lærere som skal tilsettes. Utvalgte elever skal være med på å lyse ut stillinger, lese søknader og delta i intervjuer, før læreren holder en prøvetime foran klassen. Det er vel ikke annet å vente: Dette er takk for sist fra barna våre. Vi snakker om en generasjon som er flasket opp med dommervurderinger og utstemminger. Nå er turen kommet til oss. Jeg kan ikke tenke meg noen mer uegnet til å vurdere en stilling enn en ungdom. Her går det i dagsform og ulike innskytelser, moods og svingninger, og ikke minst drivkraften om rask popularitet blant medelever. Det er bare å ta en titt på mine egne vurderingsevner som 16-åring.

ÅRET ETTER AT JEG BLE TILBUDT å

prøvefilme, ble filmen lansert. VG ga filmen terningkast én. Da var jeg 17 år og kunne lese i avisa: «Lucifer sensommer – gul og sort» er en fryktelig film. Frysende humørløs, latterlig og pretensiøs, slimete svulstig, klisjéfyllt langt over bristepunktet. En påtakelig og ondartet pedofil tendens gjør at man i tillegg blir eitrendeforbannet.» Jeg kunne ikke annet enn å puste lettet ut, selv om det var under min verdighet å takke mamma. Men nå kan jeg jo si: Takk, Gud, for at det finnes voksne som bestemmer over barna når det trengs. Og la det aldri bli motsatt.

Unn Conradi Andersen, *Dagbladet Magasinet* (2015)

- Gjer greie for kva forfattaren meiner med “auditionsamfunnet” og kva ho kritiserer.
- Vis korleis språk, stil og struktur blir brukt.

Tekst 2

Generasjon Google

Skepsis må bli et eget fag i skolen, og det haster.

På en generasjon er to ting dramatisk forandret i vår informasjonshverdag: tilgjengeligheten av enorme mengder informasjon, og hvor ukritisk den kan publiseres og absorberes. I tidligere generasjoner var leksikon den ubestridte kilde til kunnskap. Leksikon hadde fasiten, og det var bare å slå opp det man lurte på. I leksikon-generasjonens tidsalder var det å søke kunnskapen viktigere enn det å være kritisk. For det som sto i leksikon var riktig – forfattet av fagfolk og kontrollert av fagfeller. I dag er Google den suverene vinneren hva informasjon angår. Men til forskjell fra leksikon taler Google med flere tunger. Google krever mer av oss; rasjonell kildekritikk, forståelse av metodikk og vitenskapelig sans. Den som bruker Google må kunne skille gull fra gråstein.

Den nye informasjonshverdagen kan skape nye vinnere og tapere, og et digitalt klasseskille. Taperne i denne jungelen av nettbasert informasjon er de som svarer på nigeriabrev og lar millionene fare. De som tror at vaksiner gir autisme og de som tror at det hersker noen som helst tvil om at klimaendringene er menneskeskapte. Disse finner sammen i lukkede diskusjonsgrupper, og googler seg raskt fram til bekreftelser på sine feilslutninger. Slik blir de enda fastere i troen.

[...]

Vinnerne er derimot de som evner å skille skitt og kanel, og objektive fakta fra subjektive meninger. For dem vil internett være et fantastisk verktøy, som legger informasjonsverdenen for sine føtter. Men det blir stadig flere i den tapende flokken. Det spiller dessverre ingen rolle for folkehelsen hvilke fantastiske gjennombrudd legevitenenskapen vil forske fram i årene som kommer, dersom almuen er mer overbevist av effekten av hvetegress, sølvsjø og magiske steiner. Mens statskanalen sender kosedokumentarer om Snåsamannen uten et eneste kritisk spørsmål underveis, vil grunnlaget for et offentlig helsevesen bli erodert bort fortere enn du kan stove placebo.

[...]

Skolesystemet har dessverre ikke tatt konsekvensene av generasjon Google inn over seg. I for stor grad lærer barna å finne informasjon, ikke å være kritisk og analyserende til den. Dagens skolesystem lever for mye i leksikon-generasjonens tidsalder. Man må helt opp på universitetsnivå før man får en grundig innføring i grunnlaget for vitenskapen, i form av ex-phil og ex-fac. I disse fagene lærer man det helt essensielle skillet mellom religion og myter på den ene siden, og vitenskap på den andre. Man lærer hvordan man kan tilegne seg ny kunnskap ved å stille naturen spørsmål. Du kan bare google det.

Det finnes riktig nok et lite lysglimt her, med NRKs Folkeopplysningen. Men temaet er tross altfor viktig til å kunne overlates til skarp konkurranse fra mer lettbeint underholdning. Prisen betaler vi allerede, på vidt forskjellige fronter. Den islamske staten rekrutterer bredt blant unge menn som ukritisk lar seg overbevise om at IS har sannheten. Et økende antall foreldre i Norge uttaler at de er negative til vaksiner – en av de største medisinske suksesshistoriene

gjennom alle tider. I Europa er den kreasjonistiske skapelsesteorien på fremmarsj og vinner terreng fra den vitenskapelig baserte evolusjonsteorien. Det er i skolevesenet slaget vil utkjempes. Forkjemperne for kreasjonismen vil ha den likestilt med evolusjonsteorien. Ja, sågar
40 Mattilsynet henviser til homøopatisk tullemedisin i sitt høringsnotat om oppdrettslaks. Det er bare å google det.

Alle har selvsagt rett til en mening om alt. Men det betyr på ingen måte at alle meninger er like mye verdt når det kommer til stykket. Selv om tusenvis av høyt utdannede forskere og klimaekspertter fra hele verden kommer til at global oppvarming er en stor menneskeskapt
45 trussel, er det litt for mange som likevel vil la seg overbevise av en drosjesjåfør fra Østfold som har kommet til en annen konklusjon.

Skepsis må bli et eget fag i skolen, og det haster. Som pensum må gjennomgå typiske logiske tankefeil, som for eksempel «b kom etter a, derfor må b skyldes a» [...], personangrepsargumentasjon og irrelevante konklusjoner. Man bør lære om spuriøse
50 sammenhenger, placeboeffekter, og utvikle intellektuelle ferdigheter nok til å skille god argumentasjon fra dårlig. [...]

Aldri må vi la våre barn eller barnebarn falle for den enkle, karismatiske retorikken til en ny Hitler. Det beste forsvaret mot en slik despotisk demagog er evnen – og viljen – til å tenke selv. Tenke rasjonelt og tenke kritisk.

55 Det er ikke bare å google det.

Sigmund Aas, *Dagsavisen* (2015)

- Vis korleis hovudpoenga til forfattaren vert presenterte i denne teksten.
- Gjer greie for korleis forfattaren utnyttar ulike litterære og språklege verkemiddel for å påverke lesaren.